

Krigsföring till salu

En studie om privata militära företags legitimitet

Marc André
Richard Forsén
Joakim Karlsson

Abstract

Privata militära företag, på engelska kallade Private Military Companies (PMC), utgör i dagens värld en egen slags aktör inom säkerhetspolitik. I denna uppsats illustrerar vi hur man kan förstå privata militära företags legitimitet med utgångspunkt i tre olika teorier om legitimitet. För att åstadkomma detta har vi konstruerat en egen definition av vad som karakteriserar en PMC ifrån andra privata militära aktörer. De tre legitimitetsteorierna vi presenterar har sin grund i Max Webers, Allen Buchanans och David Beethams verk och slutsatsen vi kommer fram till tyder på att PMC:ers legitimitet visar sig vara starkt beroende av ens definition av legitimitet samt vilket maktsammanhang som analyseras.

Nyckelord: PMC, Private Military Company, privata militära företag, legosoldater, legitimitet, Max Weber, Allen Buchanan, David Beetham, rättvisa, mänskliga rättigheter, lag, normer, regler.

Antal ord:
9025

Innehållsförteckning

1	Inledning: syfte och frågeställning; metod och avgränsningar; material	1
1.1	Inledning.....	1
1.2	Syfte och frågeställning.....	1
1.3	Metod och avgränsningar	2
1.4	Material	3
2	PMC:er – vad är det?	5
3	Legitimitetstraditioner	7
4	Teori: Deskriptiva perspektiv (Max Weber) och PMC:ers legitimitet.....	8
4.1	Webers legitimitetsteori	8
4.2	Konventioner/lagar, statens våldsmonopol och byråkrati	9
4.3	Den weberska legitimitetsteorin och PMC:er	9
4.4	Sammanfattning av Webers legitimitetsteori	11
5	Teori: Normativa perspektiv (Allen Buchanan) och PMC:ers legitimitet	12
5.1	Allen Buchanans legitimitetsteori	12
5.2	Centrala begrepp inom Buchanans legitimitetsteori	13
5.3	PMC:er och de lägsta kraven för rättvisa	14
5.4	Sammanfattning av Buchanans legitimitetsteori.....	16
6	Teori: Hybridperspektiv (David Beetham) och PMC:ers legitimitet	17
6.1	Krav 1	17
6.2	Krav 2.....	18
6.3	Krav 3.....	19
6.4	PMC:er i det internationella systemet	20
6.5	Sammanfattning av Beethams legitimitetsteori.....	21
7	Slutsats.....	23
8	Referenser.....	24

1 Inledning: syfte och frågeställning; metod och avgränsningar; material

1.1 Inledning

Den 31 mars 2004 hänger fyra sönderslagna och brända kroppar från en bro i Falluja i centrala Irak. Wes Batalona, Scott Helvenston, Mike Teague och Jerry Zovko tillhörde det amerikanska privat ägda militära företaget Blackwater USA, som var i Falluja på uppdrag av det amerikanska utrikesministeriet. Den härresande händelsen kablades snabbt över världen och kom att placera Blackwater i nyhetsflödet (Thornton, 2008:14-17).

Den 16 September 2007 ligger 17 civila döda på Nisoor-torget i centrala Bagdad. Det framkommer senare att mördarna är anställda på uppdrag av Blackwater USA. Massakern får mycket uppmärksamhet i media och det är startskottet för en lång debatt om privata militära företag och deras roll i väpnade konflikter (ibid.:19-23).

Dessa två händelser har inspirerat oss att skriva ett arbete kring privata militära företag. Händelserna har kommit att färga debatten kring privata militära företag fram tills idag samtidigt som det har bidragit till att privata militära företag idag ses som kontroversiella. Vissa anser att privata militära företag är nödvändiga skapelser i dagens politiska verklighet medan andra skulle hävda att företagen ifråga består av blodtörstiga legosoldater som utövar våld i utbyte mot pengar (Mini, 2010:1-2). Kärnan i debatten har kommit att handla om huruvida privata militära företag har rätt att utöva våld i en konfliktzon eller huruvida de överhuvudtaget har rätt att utöva makt på uppdrag av en stat. Draget till sin spets är rätten att utöva makt en fråga om vad som gör en aktörs maktutövande legitimt. Denna uppsats försöker klargöra huruvida privata militära företag kan anses legitima utifrån tre olika syner på legitimitet.

1.2 Syfte och frågeställning

Privata militära företag, som vi härnåfter benämner PMC:er (efter det engelska uttrycket "Private Military Company"), är en intressant företeelse för vilket vårt intresse väcktes i mars 2004 efter de uppmärksammade morden på de fyra vakterna anställda av PMC:n Blackwater USA i Falluja i Irak. Användandet av

PMC:er i Irak hade även före och efter 2004 varit på tapeten, inte minst som en följd av upprepade övergrepp och andra kontroverser i vilka de varit delaktiga. Mycket av förargelsen ifrån irakiskt håll samt övriga världssamfundet orsakades av faktumet att civila anställda (och därmed PMC:er på uppdrag ifrån amerikanska utrikesministeriet) enligt den amerikanska och den ockuperande koalitionen bestämmelser åtnjöt åtalsfrihet för brott utförda under uppdrag för de ockuperande styrkorna i Irak (Thornton, 2008).

Till en början ställde vi oss den generella frågan huruvida PMC:er kunde uppfattas som legitima eller inte. Snart uppdagades det för oss, som för så många andra inom statsvetenskaplig forskning, att ett entydigt svar var svårt att komma fram till.

Forskningen kring både legitimitet och PMC:er kretsar till stor del runt de mer eller mindre oskrivna normer som funnits och fortfarande finns rörande anlitaandet och förekomsten av privata militära styrkor på det internationella planet. Vi har dock uppfattat att den tidigare litteraturen (ofta av en mer folkrättslig karaktär) inte mer uttryckligen tar ställning till PMC:ers allmänna överensstämmelse med olika teorier om politisk legitimitet.

En relevant och hanterbar forskningsfråga anser vi därmed vara:

- Hur kan man förstå PMC:ers politiska legitimitet?

1.3 Metod och avgränsningar

Denna uppsats kan ses som teorikonsumerande i betydelsen att den försöker belysa PMC:ers eventuella legitimitet med utgångspunkt från tre teorier om legitimitet. Dessutom kan man se denna uppsats som en fallstudie om PMC:er som företeelse. Vi vill inte endast belysa de problem för en viss förståelse av legitimitet som stater anlitaande av PMC:er kan leda till utan vi ämnar även problematisera hur en viss förståelse av legitimitet kan ha konsekvenser för legitimiteten i det faktum att en stat anlitar en PMC. Det sistnämnda sambandet mellan PMC:er och stater vill vi även belysa i två aspekter, det vill säga vilken påverkan har PMC:ers utövande av våld på den uppdragsgivande statens legitimitet och vilken påverkan har den uppdragsgivande statens legitimitet på PMC:ers rätt att utöva våld?

Med utgångspunkt från tre olika samhällsvetenskapliga skribenters verk kommer vi att presentera tre syner inom legitimitetsteorin och löpande återknyta till PMC:er som företeelse. För att möjliggöra denna löpande återknytning till PMC:er kommer vi före presentationen av de tre olika legitimitetsteorierna försöka definiera vad vi anser utgöra en PMC.

På grund av praktiska begränsningar under skrivprocessen kommer det inte att finnas möjlighet eller utrymme att ta ställning till all relevant litteratur eller samtliga teorier som finns rörande politisk legitimitet. Vårt val att begränsa oss till

tre tänkare - Max Weber, Allen Buchanan och David Beetham - ger oss dock möjlighet att försöka belysa PMC:er och politisk legitimitet ifrån tre olika infallsvinklar. Vi hoppas med denna tredelning i slutet kunna presentera en bredare förståelse av PMC:er som legitima aktörer.

Den centrala målsättningen i denna uppsats är inte att försöka bestämma om makthavare i ett visst socialt sammanhang i största allmänhet är legitima eller huruvida makten i samma sammanhang är fördelad på ett legitimt sätt. Uppsatsens fokus ligger istället på att klargöra hur man utifrån tre teorier om politisk legitimitet kan se PMC:er som legitima aktörer. Detta gör det i sin tur nödvändigt att kunna analysera forskningsobjektet, PMC:er, i ett större legitimitetsteoretiskt sammanhang. Resonemanget kommer så långt som möjligt att ha målsättningen att försöka belysa förhållandet mellan PMC:er och våra tre utvalda legitimitetsteorier.

Uppsatsen är indelad i kapitel numrerade ifrån 1 till 8 med tillhörande underkapitel.

Kapitel 3 kommer i mer allmänna ordalag kort redogöra för legitimitetsbegreppets relevans och mer centrala beståndsdelar och vi kommer i kapitel 4 att fortsätta med en genomgång av ett urval relevant webersk teori på legitimitetsområdet. Vi övergår i kapitel 5 till att presentera den legitimitetsteori som Allen Buchanan baserar sina verk på och i kapitel 6 flytta vårt teoretiska fokus på David Beethams legitimitetsteori och det tillhörande ramverk han presenterar för analysen av politisk legitimitet. Avslutningsvis sätter vi i kapitel 7 punkt för uppsatsen genom att presentera kontentan av Webers, Buchanans och Beethams teorier om politisk legitimitet samtidigt som vi återknyter till följderna varje förståelse för legitimitet har för PMC:ers påstådda politiska legitimitet.

1.4 Material

I vår kombination av teoripresentation och -analys (kapitel 3 till 6) bygger vi våra resonemang huvudsakligen på originaltexter skrivna av (i tur ordning) Max Weber, Allen Buchanan och David Beetham. Dessa primärkällor utgör kärnan i teoripresentationen och den tillhörande analysen kommer av den anledningen så långt som möjligt att kretsa kring resonemang med sin bas i respektive skribents originaltexter.

Anledningen till att vi valt att utgå ifrån dessa författare är att deras respektive legitimitetsteorier har haft stor genomslagskraft inom statsvetenskapen. Max Weber lade i början av 1900-talet grunderna för hur det går att förstå legitimitet. Hans legitimitetsteori är än idag den mest citerade och inflytelserika teorin. Allan Buchanan skrev i början av 2000-talet om legitimitet en serie uppmärksammade artiklar och skrev sedan en bok där han presenterar sin syn på hur legitimitet bör förstås. Hans teori är en av de mest inflytelserika normativa teorierna. Beethams bok "The legitimation of power" publicerades 1991 och har kommit i en andra upplaga 2013. Hans teori har fått stort inflytande inom statsvetenskapen, och vi

väljer att framhäva hans teori eftersom att han kombinerar deskriptiva och normativa grundpremiser gällande hur man förstår legitimitet (Peter, 2010).

Valet av författare har vi gjort med tanke på en viktig skiljelinje inom litteraturen om legitimitet: skillnaden mellan deskriptiva och normativa legitimitetsteorier (innebörden av denna skillnad kommer att redogöras för i kapitel tre). Weber presenterar den klassiska deskriptiva synen på legitimitet, Buchanan en sann normativ syn och Beethams legitimitetssyn innefattar både en deskriptiv och en normativ aspekt (Peter, 2010). Weber presenterar en typiskt deskriptiv legitimitetsteori med syfte att i sann universalistisk anda kunna förklara all auktoritet i sociala sammanhang. Buchanans syfte, å andra sidan, är att skapa klart applicerbara moraliska principer som enligt honom bör genomsyra världssamfundet. Beethams syfte med att utforma sin legitimitetsteori föds av att han upplever att det saknas en klart bestämd och heltäckande statsvetenskaplig definition av och ramverk för legitimerandet av makt. Då dessa tre författare har vitt skilda syften och infallsvinklar påverkar detta naturligtvis också vad de anser att legitimitet är och vilka krav som måste fyllas för att uppnå legitimitet. Detta har också påverkat vår text såtillvida att upplägget, tillvägagångssättet och applicerbarheten av teorin presenterad i kapitel 4 till 6 av nödvändighet skiljer sig åt.

Det material vi använt oss av i syfte att försöka definiera PMC:s utgör ett urval av den senaste tidens litteratur om privata militära styrkor. Bland dessa kan Sarah Percys bok, "Mercenaries - The History of a Norm in International Relations," (Percy, 2007a) och Ulrich Petersohns artikel "Reframing the anti-mercenary norm: Private military and security companies and mercenarism" (Petersohn, 2014) ha utgjort de främsta tongivande verken för vår definition av PMC.

2 PMC:er – vad är det?

För att kunna undersöka PMC:ers legitimitet måste vi först få klart för oss exakt vad en PMC är. Litteraturen om PMC:er är dock inte enig om någon klar definition, vilket är anledningen till att vi har valt att utforma vår egen definition av PMC:er till stor del baserad på tidigare försök att definiera PMC:er. I litteraturen om privata militära företag cirkulerar ett flertal olika förkortningar och begrepp på olika privata militära aktörer som krigsherrar, miliser och legosoldater (O'Brien, 2008:61-62). Sarah Percy är en av de mest tongivande författarna och refereras näst intill alltid till i litteratur kring privata militära styrkor. Percy definierar PMC:er som privata företag som specialiserar sig på att erbjuda ett flertal olika tjänster inom det militära området, rörande exempelvis utbildning, underrättelseanalys och så kallad "operations support", det vill säga direkt deltagande i strid (Percy, 2007a:60).

En central egenskap som Percy identifierar hos PMC:er är att de är privata företag som agerar i sitt eget vinstsyfte. Detta vinstintresse är en punkt kring vilken litteraturen om privata militära styrkor är enig (Mini, 2010:8; Petersohn, 2014:483; Singer, 2001:191; Thornton, 2008:9). En andra egenskap som är återkommande i litteraturens försök att definiera PMC:er är att de besitter en offensiv militär förmåga (Singer, 2001:186; Percy, 2007a:60). Percy definierar PMC:er som företag som är anlitade av stater (Percy, 2007a:60). Eftersom samtliga tre legitimitetsteorier vi utgår ifrån till varierande grad har staten som utgångspunkt eller mellanhand i legitimitet på internationell nivå är det rimligt att avgränsa oss till en definition av PMC:er som företag som är kontrakterade av en stat.

Det finns en aspekt gällande PMC:s som litteraturen är enig om, nämligen att begreppet PMC inte nödvändigtvis kan likställas med det begreppet legosoldat. Enligt Peter Singer är anledningen att PMC:er opererar utifrån en etablerad företagsmodell, vilket legosoldater inte nödvändigtvis gör (Singer, 2001:191). Sarah Percy förklarar denna skillnad som en anledning till varför PMC:er anses lättare att kontrollera av staten de är baserade i (Percy, 2007a:61-63; 90-91). Anledningen varför vi väljer att aktivt särskilja mellan legosoldater och PMC:er är att legosoldatsbegreppet innefattar väldigt varierade aktörer och att konnotationen legosoldat ofta används i pejorativ bemärkelse (Ettinger, 2014; Percy, 2007a:58-64; Singer, 2001).

Vår definition av PMC kommer, för tydlighetens skull, summeras enligt följande tre egenskaper:

- 1) PMC:er är privata företag motiverade att ta del i en konflikt som följd av ett privat vinstintresse.

(2) PMC:er är företag som besitter en avsevärd militär förmåga och en möjlighet att erbjuda logistiskt stöd, militär utbildning och andra tjänster inom det militära området (Singer, 2007:186-187).

(3) PMC:er kontrakteras av en stat för att tillgodose samma stats intressen genom att utföra militära tjänster för den staten.

Dessa tre egenskaper hos vår definition av PMC motsvarar de mest centrala egenskaper som en PMC har. Denna konkreta definition av PMC:er gör det möjligt att undgå meningsskiljaktigheter om hurvida det faktiskt är PMC:er som diskuteras i ett visst fall samtidigt som det särskiljer PMC:er ifrån andra likartade aktörer inom den djungel av privata militära aktörer som finns (O'Brien, 2008:62-63; Percy: 2007a:58-64).

3 Legitimitetstraditioner

För att börja måste vi ställa oss följande fråga: vad är legitimitet? Ett försök att konkretisera den politiska legitimiteten finns i de flesta introduktioner / uppslagsverk inom den statsvetenskapliga facklitteraturen. Inom samhällsvetenskaperna ses legitimitet som tron att en regel, ledare eller institution har rätten att regera och därmed utöva makt (Hurd, 2007). Fabienne Peter målar upp en imponerande (om än för vissa överväldigande) introduktion kring legitimitetsbegreppet i *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, där hon drar skiljelinjer mellan t.ex. deskriptiva och normativa legitimitetssyner, olika tänkares tankegångar kring den politiska legitimitetens ursprung och förhållandet mellan legitimitet, auktoritet, rättvisa, demokrati, och skyldighet till undankastelse (Peter, 2010).

Ett viktigt drag hos legitimitet är att det endast är relevant inom maktförhållanden. Det är även viktigt att poängtera att den moderna diskursen görs en klar distinktion mellan legalitet och legitimitet. Begreppen legal och legitim innebär med andra ord inte nödvändigtvis samma sak, något legitimt kan vara legalt men om det vore så enkelt som att lagar gjorde saker legitima hade det räckt att lagstifta om något för att ge det legitimitet och så är uppenbart inte fallet (Hurd, 2007; The Merriam Webster Dictionary, 2014a; The Merriam Webster Dictionary, 2014b).

Som nämnts ovan finns det två huvudsakliga traditioner inom legitimitetsteori: den normativa och den deskriptiva traditionen. Den normativa synen på politisk legitimitet anser att det finns en viss bestämbar måttstock som möjliggör godkännandet/berättigandet av en makthavare/dennes särskilda politiska handling, som i förlängningen ska kunna möjliggöra bestämmandet av samma maktutövares politiska legitimitet. Olikt den normativa traditionen åberopar den deskriptiva synen på legitimitet ingen bestämd definierbar normativ måttstock utan anser istället att *uppfattad* legitimitet grundar sig i individens åsikter och tro om rådande politiska auktoriteter och, i förlängningen, de politiska skyldigheter som kan uppstå gentemot dessa auktoriteter. Det är relevant att påpeka att dessa två traditioner ingalunda är ömsesidigt uteslutande, utan hybrider finns när det gäller legitimitetsteori (Peter, 2010).

4 Teori: Deskriptiva perspektiv (Max Weber) och PMC:ers legitimitet

4.1 Webers legitimitetsteori

Max Webers deskriptiva syn på politisk legitimitet utgör något av en hörnsten i den samlade legitimitetsteorin. Enligt Weber är legitimitet i grunden deskriptiv, vilket betyder att en auktoritet i ett visst maktförhållande är legitim såtillvida att den uppfattas som legitim av gemene man (Garth & Wright Mills, 1964:124). Denna tro som legitimitet enligt Weber utgör bidrar till att skapa en stabilare samhällsordning än en samhällsordning grundad enbart i att man följer vanor eller rent självintresse (Weber, 1947:124). Webers legitimitetsteori mynnar ut i tre idealtyper av politisk legitimitet. Dessa tre idealtyper är den traditionella, karismatiska och legal-rationella legitimiteten (ibid.:328-329, 382).

Den traditionella legitimiteten baserar sig, som namnet antyder, på en tradition inom det sociala systemet. Systemet kan i sin tur utgöra en familj, en stam eller en stat. Den traditionella legitimiteten baserar sin auktoritet på en ovilja inom gruppen att bryta mot tidigare praxis eller principer och Weber anser att denna legitimitet utgör den mest universella och ”primitiva” formen av legitimitet (ibid.:131).

Den karismatiska legitimiteten, å andra sidan, baserar sig på karisman hos en ledare, där karisma innebär en tro om en gudagåva, så kalled ”gift of grace.” Denna gudagåva kan ta sig uttryck genom osedvanlig hjältedom eller vältalighet hos ledaren (ibid.:328). Vad som dessutom utmärker denna idealtyp av legitimt styre ifrån de andra två idealtyperna är att den per definition inte kan bli bestående i ren karismatisk form efter ledarens bortgång (ibid.:363-364).

Legal-rationell legitimitet bygger, på samma sätt som den traditionella och karismatiska legitimiteten, på att de underordnade i en maktstruktur uppfattar sagda struktur som legitim. Samhällets rättsapparat utgör den legal-rationella legitimitetens bas. Rättsapparaten består inte endast av de instanser som utformar, tolkar och verkställer rätten utan även de normer, de konventioner, den praxis och den lag som till så stor del som möjligt styr det legal-rationella samhället. Sammanfattningsvis kan man säga att den legal-rationella legitimiteten inte är bunden till enskilda karismatiska individer eller traditionella härskare utan snarare en viss tjänst, alternativt de tjänstemän som besitter tjänsten, exempelvis en president, tingsrättsdomare, jurist på skatteverket eller dagistant (ibid.:328-331).

4.2 Konventioner/lagar, statens våldsmonopol och byråkrati

Tätt sammanknutet med den legal-rationella legitimiteten finner man ytterligare tungt vägande element i den Weberska legitimitetsteorin. Bland de viktigaste är samhälleliga regler och normer, statens roll i regelsystemet och slutligen den Weberska synen på byråkratins natur, syfte och framväxt i den moderna staten.

Weber betonar vikten av normer och regler som byggstenar för den legitimitetstro som i sin tur upprätthåller strukturerna i samhället. Weber särskiljer dock mellan konvention och lag, där en *konvention* innebär en regel inom ett socialt sammanhang som är gällande såtillvida att avvikelse ifrån den möts av ett allmänt och signifikant missnöje eller ogillande. Enligt samma resonemang är en regel en *lag* så fort det finns en genom samhället dedikerad institution som genom hot om sanktion vid avvikelse ifrån regeln befäster regelns status som gällande lag (ibid.:127-128). Detta krav på sanktionshot vid åberopandet av laglig rätt går hand i hand med Webers syn på staten som exklusiv innehavare av rätten till legitimt våld inom sina egna territoriella gränser (ibid.: 78, 156; Weber, 1947:82-83). Denna definition av lag skulle i sin tur utgöra anledningen till varför det inte av ren princip kan finnas en internationell lag så länge det inte finns en aktör med internationellt vålds- och sanktionsmonopol (Weber; 1947:128).

Weber anser att byråkratisk administration utgör det legal-rationella styrets och legitimitetens grundförutsättning. Vad anser då Weber utgör *byråkrati* ? Weber presenterar i sina verk fyra huvudsakliga kännetecken för byråkrati: *tjänsten, ersättningen, det hierarkiska systemet och urvalet* (Parsons, 1948:58).

Tjänsten som varje byråkrat besitter är klart särskild ifrån andras tjänster rörande ämnesområde och maktbefogenheter. Det finns även en klar särskiljning mellan byråkraterns ämbete och dennes privata sfär. Byråkraterns enda *ersättning* för sina tjänster ska ske genom en bestämd fast lön ifrån staten. Utöver detta kommer byråkratern vara placerad i ett *hierarkiskt system* i förhållande till andra element av byråkratin och detta ska gå hand-i-hand med klart bestämda maktbefogenheter och översyn över lägre ställda byråkrater i samma hierarkiska system. Denna möjlighet att ha inverkan över lägre byråkrater skulle kunna röra rätten att utse, befodra, degradera och avskeda lägre positionerade byråkrater. Sist men inte minst ska *urvalet* av de som fyller posterna i den byråkratiska apparaten basera sig på rationellt bestämbar behörighet med krav på en särskild formaliserad utbildning (Weber, 1947:329-336).

4.3 Den weberska legitimitetsteorin och PMC:er

PMC:er och deras påverkan på både sin egen och staters legitimitet kan analyseras utifrån Webers tre idealtyper för legitimitet. Exempelvis kan Webers traditionella legitimitetsgrund förklara den allmänt rådande negativa inställningen till PMC:er idag. Ursprunget finns i byråkratins framväxt som följd av de stora centralstyrda

och därmed av ren nödvändighet byråkratiserade värnsppliktsarméernas framväxt under 1800-talet. Detta kan, något grovt, anses ha lett till ett ”traditionens legitimitet” för enbart stater att bruka våld på det internationella planet då privata kompanierna gradvis ersattes på 1800-talet (ibid.:341). Ett formaliserande av den framväxta normen mot användningen av legosoldater är ett allmänt tema inom folkrättslitteraturen och beskrivs i detalj av bland annat Percy (Percy, 2007a; Percy, 2007b) och Petersohn (Petersohn, 2014). En allmän redovisning för skapandet och utformandet av normer ligger dock utanför denna uppsats forskningsområde.

Det bör här påpekas att Weber inte direkt tar ställning gällande privata militära styrkors legitimitet. Ibland så tangerar han dock fenomenet, till exempel exemplifierar han karismatisk legitimitet med *condottierernas* (italienska legosoldatsbefälhavare under renässansen) maktposition inom det egna ”fria” kompaniet. Urholkandet av detta karismatiska element i militära sammanhang är även den ett resultat av militärens byråkratisering under 1800-talet (Weber, 1946:80; Percy, 2007a:74-75).

Vad för relevans har då konventioner, statens våldsmonopol och byråkratin för vår förståelse av PMC:ers legitimitet? Byråkratin är enligt Weber central för att regera och administrera en organisation i linje med bästa möjliga legala kompetens (Parsons, 1947:59), oberoende av om organisationen är ett företag, en demokratisk stat eller en hereditär monarki (ibid.:333). Det essentiella i byråkratibegreppet är karaktäriserandet av hur organisationen styrs administrativt utöver de officiella ”politiska” beslut som fattas på nationell, regional eller lokal nivå. Byråkratin kan därmed ses som den främsta rationaliserande faktorn i styret av en organisation och denna rationalisering tar i sin tur uttryck i utvecklandet av en ”ordning” inte enbart bestående av byråkrater utan även av samhällliga regler i form av lagar och konventioner (ibid.:127-129). Man kan därmed sammanfatta sambandet begreppen emellan som sådan: den av våldsmonopolet formade staten, som dessutom har monopol på legitimerat våld, styrs effektivast genom ett byråkratiskt maskineri grundad i lag och konvention. Detta faktum är relevant för vårt förståelse av PMC:ers legitimitet då legal-rationellt styrda stater enligt vår definition utgör de enda som anlitar PMC:er.

Vad kan då denna teori om den legal-rationella moderna staten säga oss om PMC:ers legitimitet? Här återkommer det kanske mest centrala weberska antagandet gällande legitimitet: att legitimiteten är en *tro* hos de underordnande i ett samhälle. Då staten enligt Weber besitter monopolet på legitimt våld så skulle PMC:ers legitimitet vara beroende av att få kontraktuellt tillstånd att bruka våld i statens namn. Statens monopol på utövandet av legitimerat våld är dock till nackdel för PMC:ers uppfattade legitimitet. I detta sammanhang är det relevant att understryka att även den moderna militären är byråkratiserad och därmed så centraliserad som möjligt (Weber, 1946:222-223). PMC:er måste helt enkelt bli mer etablerade i de sammanhang som de agerar i, samtidigt som deras förhållande och ansvar inför både sin uppdragsgivare och de som berörs av deras operationer måste kodifieras och klarare regleras i lag, konvention och praxis. Med andra ord: var befinner sig PMC:er i det byråkratiska maskineriet i konfliktsituationer?

4.4 Sammanfattning av Webers legitimitetsteori

Max Webers tankegångar kring legitimitet kretsar kring makthavares behov av att legitimera sin egen auktoritet inom ett visst socialt sammanhang, må det vara en familj, ett företag eller en stat. Weber presenterar tre idealtyper av sociala mekanismer genom vilka denna auktoritet kan berättigas. En ytterligare tungt vägande grundsten inom den weberska förståelsen av legitimitet utgör hans deskriptiva syn på legitimitet, det vill säga att legitimitet är något uttryckligen subjektivt. Denna deskriptiva förståelse av legitimitet leder till att ett maktförhållande är legitimt beroende om maktförhållandet i det sammanhanget *uppfattas* som legitimt av de som påverkas av och därmed är underställda makten.

Av ytterligare intresse inom Webers legitimitetsteori är följderna och förutsättningarna för den så kallade legal-rationella legitimitetsgrunden, mer bestämt förekomsten av byråkrati, behovet av klara lagar och konventioner samt ett våldsmonopol inom statens egna gränser. Vissa komplikationer av Webers ställningstaganden som ibland till och med Weber själv lyfter fram, tar han ofta inte själv ställning till. En anledning till detta är helt enkelt att hans magnum opus, *The Theory of Social and Economic Organization*, inte hann skrivas klart då Weber avled mitt under skrivprocessen 1920. En viktig nackdel med Webers teori är tyvärr att han inte uttryckligen särskiljer mellan legalitet och legitimitet, vilket leder till att den weberska teorin i praktiken är ofullständig.

5 Teori: Normativa perspektiv (Allen Buchanan) och PMC:ers legitimitet

5.1 Allen Buchanans legitimitetsteori

Vår andra teori rörande hur man kan förstå legitimitet kommer från Allen Buchanan. Han definierar politisk legitimitet konkret som "En aktör är politiskt legitim såtillvida att den är moraliskt berättigad att utöva politisk makt. [vår översättning]" (Buchanan, 2004:233). Buchanan antar med andra ord, till skillnad från Weber, inte en deskriptiv inställning till legitimitet utan baserar sin teori på normativa grunder. Buchanans teori är en utveckling samt kritik av Rawls idéer om den så kallade naturliga plikten inför rättvisa (Rawls, 1996:122-125). Dessa naturliga plikter förutsätter uppfyllandet av moraliska krav på legitimitet som dock är mer krävande och robusta än Rawls (Buchanan, 2002:703).

Ett initialt argument om varför man bör förstå legitimitet från ett normativt perspektiv, snarare än deskriptivt, förklarar Buchanan tillsammans med Robert O. Keohane genom att hänvisa till hur människor i verkliga livet diskuterar internationella institutioners legitimitet. I verkliga livet hänvisar oftast inte till huruvida organisationen uppfattas som legitim eller inte, utan huruvida den faktiskt *är* legitim eller inte. Detta tyder på en objektiv förståelse av legitimitet som kräver att specifika krav uppfylls för att legitimitet ska uppnås (Buchanan & Keohane, 2006:405).

En sak som måste påpekas är att Buchanan i sin legitimitetsteori endast tar ställning till stater och internationella institutioners legitimitet och inte privata aktörers. Vi kommer hävda, inte bara att PMC:er är ett exempel på en internationell aktör som måste förstås i en legitimitetskontext trots att Buchanan inte inkluderar privata aktörer i sitt resonemang, utan också att många av Buchanans resonemang redan är applicerbara på PMC:er. Å andra sidan leder det faktum att Buchanans teori är baserad på stater och internationella institutioner till att resonemang som beror på vissa kriterier för legitimitet är svåra att tillämpa på PMC:er. Till exempel så är principer och krav på suveränitet, våldsmonopol och rätten att stifta lagar svåra om inte omöjliga att applicera på PMC:er i egenskap av privata aktörer.

5.2 Centrala begrepp inom Buchanans legitimitetsteori

Buchanans texter är välfyllda med teori och utförliga resonemang berörande bland annat rättvisa, legitimitet och demokrati. Som en följd av den så pass vidsträckta argumentationen som hans arbete består av presenterar Buchanan av ren nödvändighet en mängd olika begrepp som används för att läsaren enklare ska följa Buchanans resonemang. Vi redogör här kort för de begrepp som vi anser vara av vikt i vårt resonemang om Buchanans legitimitetsteori.

För det första finns det, som tidigare nämnts, en individens *naturliga plikt inför rättvisa* som omfattar alla människor, det vill säga att *alla* människor har en plikt mot rättvisa oavsett härkomst, religion, åsikter, etc. Denna plikt innebär att alla har en skyldighet att stödja och främja rättvisa institutioner. Det bör här än en gång understrykas att fastän Buchanans forskning endast handlar om rättvisa institutioner i sina resonemang så påpekar han också att dessa principer inte endast rör institutioner och stater. (Buchanan, 2004:27, 85-98).

För det andra har vi begreppet *moralisk jämlikhetsprincip* [vår översättning], vilket all sin enkelhet betyder att alla människor förtjänar att bemötas med likvärdig respekt. I Buchanans resonemang så blir en naturlig följd av denna princip att alla människor har en skyldighet att mer eller mindre aktivt värna om alla människors grundläggande mänskliga rättigheter (ibid.:87).

Således kommer vi till det tredje och sista begreppet, vilket är de *grundläggande mänskliga rättigheterna* ("basic human rights"). Här är Buchanans resonemang inte lika tydligt som resonemanget kring de två föregående begreppen då Buchanan använder sig av lite varierande uttryck för vad som i stort sett är samma grundläggande mänskliga rättigheter, till exempel skriver han mycket om minsta kraven för rättvisa, minimala kriterier för legitimitet och så vidare. Vi kommer i den här texten använda dessa uttryck lite synonymt då möjligheten finns att Buchanans resonemang som respektive uttryck vilar på kan skilja sig något åt beroende på vad som analyseras. Trots denna diskrepans så är grundidén densamma - att det finns en minsta gemensam nämnare för rättvisa, närmare bestämt att man följer mänskliga rättigheter. Själva grundtanken här är att alla människor har rätten att leva ett drägligt liv. Detta drägliga liv innebär enligt Buchanan rätten till liv och fysisk säkerhet, frihet från slaveri, rätten till kost och logi, rätten till åtminstone ett grundläggande rättssystem, religionsfrihet, yttrandefrihet, mötesfrihet (inklusive rätten att gifta sig och skaffa barn) och en frihet från förföljelse på grund av religion, kön, etnicitet eller sexuell läggning (Buchanan, 2004:118-130).

Dessa tre begrepp utgör de ömsesidigt beroende pelarna på vilka Buchanans normativa legitimitetsteori vilar. Hädanefter kommer vi referera till denna treenighet som *de lägsta kraven för rättvisa*.

5.3 PMC:er och de lägsta kraven för rättvisa

Som nämnts i kapitel 3 är legalitet inte detsamma som legitimitet samtidigt som legalitet allena inte räcker för att något ska vara legitimt. Detta betyder i sin tur att en aktör inte nödvändigtvis kan anses legitim bara för att en stat gett bifall till aktörens handlingar (Buchanan & Keohane, 2006:412-414). Detta leder i förlängningen till att en PMC inte nödvändigtvis är legitim för att de kontrakteras av en stat. Människors uppfattning av en institutions legitimitet har inte någon relevans då endast uppfyllandet av de lägsta kraven för rättvisa är relevant enligt Buchanan (Buchanan, 2004:85-87). Då vi i det yttersta ser PMC:er som en förlängning av staten betyder detta i samband med Buchanans teori att PMC:er kontrakterade av en illegitim stat aldrig kan vara legitima. En problematik som här dyker upp kan vara att PMC:er anlitade av en illegitim stat kan komma att anses legitima så länge de i sitt eget maktutövande bryter mot de mänskliga rättigheterna (i samband med att vi konstaterat att statligt godkännande inte nödvändigtvis leder till att en aktör är legitim.) Faktum skulle oberoende av detta ändå vara att PMC:n, som följd av sin association med en illegitim stat, inte uppfyller sin naturliga plikt inför rättvisa då de indirekt stödjer en illegitim institution och då inte heller uppfyller de lägsta kraven för rättvisa.

För att få förståelse för Buchanans teori om politisk legitimitet krävs att man ta ställning till två frågor som berör vad Buchanan kallar (1) "agent-justifiability" och (2) "reasons-for-compliance". Frågorna är mer specifikt (1) vilka är förutsättningarna för att en aktör ska ha moralisk rätt att utöva makt över andra och (2) vilka är förutsättningarna för att de som underställs maktutövande ska ha anledningar att lyda (Buchanan, 2002:693-694). Samtidigt är det egentligen bara "agent-justifiability" frågan som är relevant för oss i denna text, då som Buchanan själv skriver: "An entity could be morally justified in wielding political power [vara politiskt legitim, vår anm.] and yet it might not be true that the mere fact that its agents say that something is to be done (or is forbidden) itself provides a good reason for those toward whom the pronouncement is directed to comply" (ibid.). Man kan följaktligen inte nödvändigt förvänta sig att individer är moraliskt bundna att lyda uppmaningar från PMC:er även om de vore legitima aktörer.

Efter en lyckad militär aktion utförd av en stat mot en annan stat är det enligt Buchanan och Keohane i moraliskt hänseende viktigt att den invaderande staten inte får lov att styra det politiska läget i den besegrade staten. Samtidigt får den framgångsrika staten inte ha en påverkan på vilka företag som kontrakteras i den besegrade staten. Detta betyder med andra ord att om stat A invaderar stat B och går segrande ur konflikten, får de inte etablera eller värna för etableringen av utländska företag i den besegrade staten. Detta skulle i princip undanröja incitamentet för stater att inleda interventioner med humanitära svepskäl i vad som egentligen är nationellt egenintresse. Samma sak skulle i förlängningen kunna gälla i förhållande till PMC:er, då faktumet att dessa företag inte nödvändigtvis får garantier om säkerhetskontrakt skulle minska risken för korruption och omoraliskt agerande (Buchanan & Keohane, 2004:14).

Accepterar man att en av principerna som bör upprätthållas för att vara legitim är ”moral equality principle” så följer det att PMC:er bör göra allt som står i deras makt, under förutsättningen att de inte bryter mot mänskliga rättigheter och att kostnaderna inte blir orimliga, för att upprätthålla och värna om de mänskliga rättigheterna. Att inte agera för att garantera rättigheterna när det skulle finnas skälig möjlighet att göra så innebär en kränkning av den moraliska jämlikhetsprincipen (Buchanan, 2002:705). Detta borde gälla i än större utsträckning för PMC:er då dessa agerar i en militär eller polisiär kapacitet. De extra rättigheter som dessa företag erkänns, främst rätten att bruka våld i större utsträckning än civila privatpersoner, torde medfölja större ansvar som följd av företagets militära eller polisiära kapacitet.

Öppenhet samt transparens är ytterligare egenskaper som är viktiga för att stärka en aktörs legitimitet. Buchanan och Keohane diskuterar transparens som ett ytterligare kriterium för ”starkare” legitimitet i sammanhang med internationella institutioner. Dels minskar osäkerheten om huruvida aktören beter sig på ett sätt som överensstämmer med moraliska krav, vilket ökar förtroendet för aktören. Förutsatt att aktören inte bryter mot de lägsta kraven för rättvisa finns det ingen direkt anledning för aktören att hemlighålla sitt tillvägagångssätt och om information görs tillgänglig finns det större möjlighet för andra att granska aktören (Buchanan, 2002:429-432; Buchanan & Keohane, 2006:432-433).

En annan egenskap som är viktig för PMC:er som logiskt följer på kravet på transparens är att det måste finnas en möjlighet att hålla dem ansvariga för sina handlingar. En möjlighet till ansvarsutkrävande är givetvis att det ska finnas tillgång till information för de som bedömer PMC:ernas beteende. Det skall utifrån den tillgängliga informationen vara möjligt att sanktionera PMC:erna vid omoraliska, illegitima handlingar. Effekten av detta blir återigen att förtroendet för PMC:er ökar hos allmänheten då det blir känt att PMC:er hålls ansvariga, och att moraliskt beteende uppmuntras hos företagen själva då det kommer att löna sig för dem att agera i enlighet med den moraliska standarden (Buchanan & Keohane, 2004:11). Behovet av ansvarsutkrävande kan tyckas vara självklart men samtidigt har det visat sig till exempel vara svårt för rättväsendet i USA och Irak att åtala PMC:n Blackwater och dess anställda för deras handlingar i Irak. Problematiken som orsakas av oklart fördelade ansvarsområden samt följderna av åtalsimmunitet visar att behovet av tydlighet och öppenhet är ett måste för att möjliggöra ansvarsutkrävande för PMC:er. Svårigheten med att hålla Blackwater ansvarig, oavsett huruvida de agerat fel eller inte, ger företaget svagare incitament att agera moraliskt (Kelly, 2013; Thornton, 2013:19-23).

Om det sker civila dödsoffer i militära aktioner så skulle man kunna tänka sig att parten som är direkt skyldig till detta skulle vara illegitim enligt Buchanans teori. Vi tar som exempel händelsen på Nisoor Square i Irak (som vi nämnde i inledningen) som förmodligen är det mest kända fallet av PMC:ers agerande som lett till civila dödsfall. Då personer anställda av företaget Blackwater USA provocerat dödade sjutton icke-kombattanter antar säkert många att PMC:n Blackwater USA efter det skulle ha blivit illegitim (Thornton, 2008:19-23). Detta är dock inte nödvändigtvis sant, då det enligt Buchanan inte finns någon allmän rätt att *inte* bli anfallen utan endast en rätt att inte bli orättfärdigt anfallen. Inte

heller är det faktum att civila människor mister livet nödvändigtvis tillräckligt för att förklara en handling eller aktör illegitim. Desto större risk det finns för civilas liv desto hårdare måste aktionen i fråga vägas mot behovet att främja ovan beskrivna rättvisekrav och återigen måste granskningen och ansvarskraven vara extra hårda. Det är oundvikligt att civila drabbas i militära konflikter, konflikter som enligt Buchanan och Keohane i sig skulle vara en beklaglig potentiell konsekvens av behovet att upprätthålla de mänskliga rättigheterna världen (Buchanan & Keohane, 2004:5-8).

5.4 Sammanfattning av Buchanans legitimitetsteori

Allen Buchanan använder sig i sin teori om legitimitet genomgående av rättviseargument förankrade i mänskliga rättigheter som måttstock för legitimitet. Faktumet att Buchanan tydligt har en viss normativ måttstock betyder att hans legitimitetsteori, klart olik Webers, i sannaste mening är normativ och att som följd Buchanan har en fullständigt objektiv förståelse av legitimitet. I samma veva understryker Buchanan det moraliska ansvar som följandet och främjandet av de mänskliga rättigheterna innebär. Olikt Weber, en sann anti-utopist, presenterar Buchanan legitimeringen av makt som något som går hand-i-hand med moraliskt korrekt och därmed rättvis utövande av makt. Buchanan särskiljer dessutom, olik Weber, mellan berättigandet av en auktoritet i ett visst maktförhållande å ena sidan (agent justifiability) och anledningen varför denna auktoritets regler eller förbud skulle vara obligatoriskt bindande för de underlydande i maktförhållandet (reasons of compliance.)

Avslutningsvis återknyter vi till uppsatsens forskningsfråga: hur kan vi förstå PMC:ers legitimitet utifrån Buchanans teori om legitimitet? Som förhoppningsvis framgått av det här stycket är det absolut viktigaste för att en aktör ska vara legitim, enligt Buchanan, att PMC:n är rättvis i sig själv men också att den stödjer rättvisa i andra enheter. Det finns ett flertal andra egenskaper som en aktör bör besitta för att underlätta för rättvisa och således legitimitet, till exempel transparens och ansvarsutkrävande. PMC:ers legitimitet är liksom alla andra aktörers avhängigt de *lägsta kraven för rättvisa* men huruvida PMC:er som företeelse i sig är legitima eller inte finns det inget klart svar utan det skiljer sig mellan de individuella företagen beroende på, inte bara på huruvida de uppnår de *lägsta kraven för rättvisa* utan också huruvida den kontrakterande staten gör det.

6 Teori: Hybridperspektiv (David Beetham) och PMC:ers legitimitet

Beethams bok ”The Legitimation of Power” kritiserar i sitt inledande kapitel den Weberska legitimitetstraditionen och menar att Webers teori är missvisande. Att den Weberska teorin har använts flitigt och ganska ohotat sedan den först slog igenom har enligt Beetham lett till att den statsvetenskapliga forskningen har blivit lidande. Beethams kritik mot Webers teori är att den tömmer legitimitetsbegreppet på dess normativa innehåll. Weber menar att en makthavare är legitim när den uppfattas som det av de underordnade utan att ta hänsyn till saker som kan påverka människors uppfattning, exempelvis propaganda och PR (Beetham 2013:6).

Kritiken som Beetham riktar mot den normativa legitimitetsteorin är att den är för abstrakt i sin förklaring av legitimitet för att ha relevans i praktiken. Den fokuserar för mycket på de normativa kraven för legitimitet och tar inte i beaktande hur legitimitet har rättfärdigats genom historien och hur teori förhåller sig i verkligheten (Beetham 2013:5).

Beethams teori består av en blandning av normativ och deskriptiv legitimitetsteori. Teorin bygger på tre krav: (1) regler, (2) tilltro och (3) handling. Dessa tre krav är beroende av varandra för att beskriva legitimitet, var för sig utgör de bara en del av legitimitetsbegreppet (Beetham 2013:9).

6.1 Krav 1

Beetham identifierar, som sagt, tre krav som måste uppfyllas av en makthavare för att denna ska vara legitim. Det första och mest grundläggande kravet är att *makt måste följa de regler som finns i ett samhälle* för att kunna ses som legitim. Makt ses som legitimt om det är uppnått på ett regelrätt sätt och följer de regler som är etablerade. Regler handlar inte enbart om lagstiftning utan kan också röra sig om oskrivna regler och överenskommelser (Beetham, 2013:7-8). I sökandet efter ett stabilt samhälle och i försök att lösa konflikter kring maktfördelning strävar de flesta samhällen efter att utforma ett bra legalt system för att kunna etablera regler kring vem som har makt och hur makten får användas. Det finns dock alltid rättsliga områden där det råder delade meningar och oklarheter, inte minst i frågor gällande PMC:er (Beetham 2013:16).

När någon eller några tillskansar sig makt i motsättning till reglerna, som i en statskupp, leder det till att makten blir illegitim. Övertagandet av makten på detta sätt är oftast av högre konsekvens för legitimiteten än överträdelser av regler av en

redan sittande makthavare. När överträdande av regler sätts i system är det frågan om en kronisk illegitim makt (Beetham 2013:16-17). PMC:ers legitimitet är på denna punkt tätt bunden till legitimitetsanspråket som regeringen i staten de anlitas av har eller inte har. Tillsammans med regeringen så står och faller de beroende på huruvida kontraktet som man ingått och tjänster man utför sker enligt gällande regler eller inte. Eftersom det inte är PMC:er som bestämmer gränserna för vad de får och inte får göra i en stat så är det inte heller PMC:erna som kan hållas ansvariga för lagarnas legitimitet. Om PMC:er däremot medvetet bryter mot de lagar och regler som finns i avtal de ingått så kan de inte ses som legitima (Beetham 2013:67-69).

I den mån det inte finns tydliga lagar eller konventioner kring PMC:er är det upp till makthavare att besluta om staten ska kontraktera PMC:er eller inte. Samtidigt kan en makthavare inte fatta vilket beslut som helst och förbli inom legitimitetens gränser då beslutet som fattas måste delas av befolkningen på ett normativt plan. Detta är ämnet för nästa stycke (Beetham 2013:65-69).

6.2 Krav 2

Det andra kravet för att makt ska vara legitim är att *rådande lagar och konventioner som reglerar maktens utövande kan rättfärdigas genom en tro på lagarna och konventionerna som delas av både makthavare och underordnande*. För att vara legitim måste makten härstamma ifrån en giltig auktoritetskälla. Lagen måste vara utformad så att de som innehar makten har de rätta kvalitéer för att kunna utöva den och maktstrukturerna måste vara utformade på så sätt att de tillgodoser tydliga gemensamma intressen hos de som berörs av makten och inte enbart makthavarnas intressen. Legitimeringen av makten vilar på vilka övertygelser som finns i samhället om vad som anses vara ett legitimt ursprung till makt, vilka egenskaper som är ändamålsenliga för maktutövning, hur individer tillskansar sig makt, vilka föreställningar som råder om gemensamma intressen och vilken ömsesidig nytta eller vilket samhälleligt behov som maktsystemet är tänkt att uppfylla (Beetham 2013:18).

Det bör påpekas att det i inget samhälle råder total konsensus kring vad som utgör det gemensamma bästa, men utan ett minimum av gemensam övertygelse finns det inga grunder på vilka maktens regler skulle kunna finna stöd. I förhållande till det första kravet så är detta krav mer diffust och mer öppet för tolkning och det finns ingen slutgiltig auktoritet som egenhändigt kan avgöra vad som är det gemensamma bästa. Likväl är den logik och de övertygelser i ett samhälle om vad som möjligt att rättfärdiga gränser som man håller sig inom (Beetham 2013:70-73). Som följd är rättfärdigandet av PMC:er som en legitim aktör högst kontextbunden. Beetham anser att legitimitet försvagas när reglerna om makt inte kan rättfärdigas med hänsyn till de gemensamma värderingarna. Därför skulle PMC:ers legitimitet försvagas om en regering valde att kontraktera PMC:er trots att det samtidigt rådde tydligt motstånd mot detta inom samhället.

Detta motstånd kan ta sig uttryck i demonstrationer eller dylikt, vilket faller inom krav nummer tre (Beetham, 2013:85-90).

När det gäller makthavares användning av PMC:er för att tillgodose samhällets behov och mål så skiljer sig följaktligen kraven beroende på kontexten i vilken makten idkas och vilken tro om gemensamma intressen som råder i samhället. Gränserna dras till en början genom lagen som i sin tur på ett eller annat sätt måste förankras i befolkningens tro om det gemensamma bästa. Ett utmärkande drag för makthavare som söker att legitimera sig bland sina underlydande är att utger sig för att tjäna det allmänna bästa. Konflikten mellan det gemensamma intresset och makthavarnas egna intressen är inte ovanlig även om intressena ofta går hand i hand enligt Beetham (Beetham, 2013:82).

Det är ofta sant att det finns fördelar för en regering att kontraktera PMC:er för att utföra uppdrag, till exempel kan det finnas ett ekonomiskt intresse för statligt ägda vapenleverantörer att sälja vapen och annan utrustning till PMC:er. En annan fördel för stater med att anlita PMC:er är att det gör det möjligt för staten att distansera sig från det politiska ansvaret och slippa de konsekvenser som det innebär att vara i krig eller att ha statens egen militär stationerad i ett annat lands territorium (Thornton, 2008:25). Ett exempel på detta är när den amerikanska regeringen beslutade sig för att dra tillbaka sina amerikanska styrkor ifrån Irak samtidigt som amerikanska regeringen diskret anförtrodde uppdraget att utbilda den irakiska armén till brittiska PMC:er (New York Times, 2010).

6.3 Krav 3

Det sista kravet för legitimitet utgörs av *ett aktivt uttryckt samtycke från de underlydande till stöd för det rådande maktförhållandet*. Handlingar som att ta del i ett val, svära trohet eller ingå överenskommelser med de överordnade är exempel på ett aktivt uttryck av samtycke. Dessa handlingar har en subjektiv bindande kraft för de som har tar del, medför ett moraliskt element i förhållandet och skapar även moraliska förpliktelser för de som är de involverade parterna i uttryckandet av samtycke (Beetham 2013:18). Underlydandes tydliga och offentliga erkännande av makthavarna är ett argument som de vid makten kan använda för att rättfärdiga sin legitimitet gentemot en tredje part eller de underordnade som inte aktivt uttryckt sitt erkännande av makthavarna. Dessa erkännanden tar sig olika form beroende på kultur och statsskick men gemensamt för all legitim makt är att den måste legitimeras genom att de med störst politiskt inflytande i staten tydligt och offentligt erkänner de överordnades legitimitet. Med andra ord är det genom aktivt uttryckt samtycke och inte genom passivt medgivande som ett utövande av makt i ett maktförhållande legitimeras (Beetham 2013:93-96).

Dessa Beethams tre krav på legitimitet kan enligt Beetham inte anses utgöra alternativ till varandra eller på något sätt anses vara utbytbara sinsemellan i försök att legitimera makt. Tillsammans utgör samtliga tre krav moraliska anledningar för de underordnade och de vid makten att samarbeta med varandra. (Beetham

2013:256). Det är i maktrelationen mellan stat och PMC:er som den sanna legitimitetsproblematiken existerar. Eftersom denna maktrelation är relativ så blir PMC:ers legitimitet också den relativ i betydelsen att PMC:ers legitimitet inte av ren regel eller princip kan anses absolut, snarare finns det olika grader av legitimitet som PMC:er kan befinna sig inom (Beetham 2013:98-99).

6.4 PMC:er i det internationella systemet

Enligt Beetham är det i den moderna staten medborgarna som utgör domare för legitimiteten och det är medborgarna som är publiken som maktavarna måste övertyga för att kunna göra anspråk på legitimitet. Inom det internationella systemet är det å andra sidan stater som enligt Beetham utgör medborgare och det är därför staterna som avgör vem och vad som är legitimt på internationell nivå (Beetham 2013:271). Samma stater är på samma gång författare till konventioner som de därefter själva frivilligt följer samtidigt som de till så stor grad som möjligt försäkras om att andra stater också följer samma konventioner. Stater som skrivit under en konvention på internationell nivå väntas tillämpa och efterfölja besluten som fastslås och ge dem en laglig basis genom den egna statens jurisdiktion. På detta sätt utgör stater och deras politiska elit den främsta domaren för legitimitetsanspråk inom internationell politik (Beetham 2013:273).

Det är med andra ord enligt Beetham möjligt att skilja på legitimitet inom en given stat och legitimitet för internationella institutioner som FN eller IMF. Det går här att se en motsättning mellan dessa nivåer. Ur ren legal synpunkt finns det, med få undantag, ingen officiell tolk av regler och ingen motsvarighet till högsta domstolen på internationell nivå. Detta gör att stater har stor frihet att tolka regler till sin egen fördel och de normativa målsättningarna som ligger till grunden för internationellt samarbete motverkas av den statliga suveränitetsprincipen (Beetham 2013:122-123).

Det finns konventioner etablerade på internationell nivå som syftar till att reglera användningen av privata militära styrkor. Problemet är att de konventioner som finns bara har accepterats av ett fåtal stater, i många fall är vagt formulerade och med stort tolkningsutrymme och därför är ineffektiva. Ett exempel är bilaga ett till Genèvekonventionens 47:e artikel, som bland annat försöker definiera legosoldater (Percy, 2007a:248; Petersohn, 2014:480). Ett stort problem utgör dock bilagans vaghet definition av legosoldater. I februari 2013 färdigställdes en ny industristandard inom det privata säkerhetsområdet som bör nämnas i sammanhanget: *The International Code of Conduct for Private Security Service Providers*. Standarden är undertecknad av 708 privata militära företag från 70 olika länder och är utformad i samarbete med ett flertal olika stater i syfte att utgöra ett ramverk för militära företags agerande och innefattar således bland annat moraliska målsättningar samt krav på vem som kan anställas av privata militära företag (ICoC, 2015).

Att staters följsamhet av beslut i internationella institutioner främst sker genom samma staters frivillighet medför detta per automatik hög legitimitet till de internationella institutionerna så tillvida att dessas bestämmelser följs av dess medlemsstater. Detta står i kontrast med den nationella nivån där efterlevnad av de nationella lagarna och reglerna kan vara resultatet av tvång från staten och därför inte måste vara en handling som stärker statens legitimitet. Samtidigt är det mindre kostsamt för en stat att inte följa de regler som etablerats på internationell nivå, än vad det är för en medborgare att inte följa reglerna i en stat, eftersom konsekvenserna ofta är lindrigare. Följaktligen kan man enligt Beetham till högsta grad se att institutioners makt och legitimitet inte går att separera på internationell nivå då den ena alltid är beroende av den andra. Ett konkret exempel skulle vara att det utan legitimitet inte kvarstår mycket makt hos de internationella aktörerna (Beetham 2013:293-294). Följaktligen borde det vara sant att om PMC:er följer frivilligt etablerade konventioner stiftade genom legitima internationella institutioner så bidrar detta till PMC:ers legitimitet. Exempelvis om en stat som inte har skrivit under Genèvekonventionen, samtidigt kontrakterar en PMC för att strida i en konflikt för den statens bekostnad men PMC:en trots detta följer Genèvekonventionen så ökar PMC:ns legitimitet (Beetham 2013:280-281).

6.5 Sammanfattning av Beethams legitimitetsteori

Sammanfattningsvis så ställer Beethams teori tre krav på makt för att den ska vara legitim. Oberoende av varifrån makten har sitt ursprung eller i vilket sammanhang den utövas så måste dessa tre krav uppfyllas för att makten ska vara legitim. Det är exempelvis möjligt att med Beethams teori analysera en mindre grupp människor, som till exempel en familj eller ett fotbollslag. Så länge de eller den som innehar makten uppfyller Beethams tre krav så är makten legitim. Samma princip är sann också för PMC:er. PMC:er får sin makt från staten och så länge både den staten och PMC:n uppfyller Beethams tre krav så är makten PMC:n tilldelats legitim. Det är viktigt att, än en gång, poängtera att Beetham inte gör något normativt ställningstagande gällande hur legitimitet uppnås. Som följd av detta kan i teorin både en demokrati och en diktatur vara legitima maktstrukturer så länge de uppfyller Beethams tre krav. Staters makt har sin grund i folket och PMC:er tilldelas sin makt av staten, därför är PMC:er och staters legitimitet ömsesidigt beroende av varandra. PMC:er kan inte vara legitima om staten de kontrakteras av inte är det, om PMC:er tilldelas makt genom ett kontrakt med en stat som av någon anledning inte är legitim så innebär det att makten PMC:n tilldelats inte heller den är legitim. På motsvarande sätt skadas en stats legitimitet av att makten de tilldelar PMC:er används på ett illegitimt sätt. PMC:n underminerar statens legitimitet om PMC:n begår illegitima handlingar genom att missbruka den makt staten tilldelat PMC:n.

I det internationella samfundet har bristen på allmänt erkända regler kring användandet av PMC:er med tillhörande sanktionsmyndighet gjort alla försök att reglera användningen av PMC:er misslyckade. Om internationella konventioner

blev bindande för alla stater genom att alla skulle skriva under dem skulle det vara nödvändigt att genom ekonomiska och militära medel förstärka konsekvenserna till följd av en stat bryter mot konventionen. Detta hot om sanktion vid brott mot konventionen skulle innebära att det på internationell nivå i praktiken skulle gå att lagstifta och kontrollera staters användning av PMC:er. Det skulle följaktligen vara lättare att ta ställning kring PMC:ers legitimitet enligt de tre krav som utgör Beethams legitimitetsteori. Detta scenario skulle dock nödvändiga att stater gav upp en del av sin suveränitet till förmån för det internationella samfundet.

7 Slutsats

Hur kan man förstå PMC:ers legitimitet? Kort och gott beror svaret på vilken syn på legitimitet man har och omständigheterna i det enskilda fallet som analyseras.

Ett försök att svara på forskningsfrågan med utgångspunkt i den weberska förståelsen av legitimitet påverkas till stor del av Webers uttryckligen deskriptiva förståelse av legitimitet. Detta skulle betyda att PMC:er endast är så pass legitima som de *uppfattas*. Webers oförmåga att i sin legal-rationella legitimitetsgrund särskilja mellan legalitet och legitimitet leder till problem när man försöker analysera om en PMC är legitim i ett visst sammanhang. Denna avsaknad av särskiljning mellan legalitet och legitimitet påverkar dock inte det Webers faktum att det behövs en sanktionsmyndighet eller ett sanktionssystem för att en regel som reglerar PMC:er ska anses bindande och därmed tvingande på internationell nivå.

Genom att svara på forskningsfrågan i linje med Buchanans legitimitetsteori kommer man fram till ett tillsynes förhållandevis rättfram slutsats. Den mest grundläggande förutsättningen för att en PMC ska vara legitim är att PMC:n uppfyller Buchanans lägsta krav för rättvisa. Dessa innefattar då att de stödjer och främjar rättvisa institutioner (som del av den naturliga plikten inför rättvisa), detta innebär då att PMC:er bör vara anställda av och beskydda rättvisa stater. PMC:er måste också behandla alla människor med likvärdig respekt (*moralisk jämlikhetsprincip*) vilket innefattar att efter bästa möjliga förmåga beskydda individens *grundläggande mänskliga rättigheter*. Det är således, åtminstone i teorin, enkelt att avgöra om en PMC är legitim eller inte, då det beror på hurvida dessa krav uppfylls eller inte. I praktiken är det dock svårt att konstatera om dessa krav uppfylls då det finns en mängd faktorer som kan påverka och försvåra den faktiska verklighetsbilden. Det finns ju då en mängd egenskaper som Buchanan identifierar för att underlätta för legitimitetsanspråk att verifieras och om PMC:n tillfredställer dessa så är de åtminstone en god bit på vägen mot legitimitet.

Enligt Beetham så finns det inga direkta krav på vad legitimitetbegreppet ska innehålla, utan Beethams legitimitetsteori menar att ett maktförhållande måste organiseras på rätt sätt för att kunna vara legitimt. Rätt sätt innebär att förutsättningarna för maktförhållandet uppfyller Beethams tre krav på legitimitet. I praktiken innebär detta att PMC:er är beroende av att staten vars uppdrag de utför uppfyller Beethams krav för legitimitet. Relevant i internationella sammanhang kommer dessutom att vara om ett visst internationellt samfund, bestående av stater, ser makten som PMC:er besitter som legitim eller inte. I den mån det inom det internationell samfundet kan anses finnas en makt över stater så kommer det vara möjligt att utvärdera den maktens legitimitet utifrån Beethams teori. Detta illustrerar att PMC:ers legitimitet även påverkas av förändringar i maktförhållandet mellan staten och den internationella nivån.

8 Referenser

- Anderson, Benedict, 1991. *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Beetham, David, 2013. *The legitimation of power*. 2. uppl. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Buchanan, Allen, 2002. "Political Legitimacy and Democracy", *Ethics*, vol. 112, nr. 4, s. 689-719.
- Buchanan, Allen, 2004. *Justice, Legitimacy, and Self-Determination: Moral Foundations for International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Buchanan, Allen & Robert O. Keohane, 2004. "The Preventive Use of Force: A Cosmopolitan Institutional Proposal", *Ethics and International Affairs*, vol. 18, nr. 1, s. 1-22.
- Buchanan, Allen & Robert O. Keohane, 2006. "The Legitimacy of Global Governance Institutions", *Ethics and International Affairs*, vol. 20, nr. 4, s. 405-437.
- Ettinger, Aaron, 2014. "The mercenary moniker: Condemnations, contradictions and the policies of definition" i *Security Dialogue*, vol. 45, nr 2, s. 174-191.
- Garth, Hans & C. Wright Mills, 1964 (1946). *From Max Weber: Essays in Sociology*. New York: Oxford University Press.
- Hurd, Ian, 2007. "Legitimacy" i *Encyclopedia Princetonensis – The Princeton Encyclopedia of Self-Determination*. Tillgänglig: <http://pesd.princeton.edu/?q=node/255>. [18 december 2014]
- ICOC, *International Code of Conduct for Private Security Providers* hemsida, 2015. Tillgänglig: http://www.icoc-psp.org/Home_Page.html [6 december 2014].
- Kelly, Emily, 2013. "Holding Blackwater Accountable: Private Security Contractors and the Protections of Use Immunity" i *Boston College International and Comparative Law Review*, vol. 35, supplement till nr. 3, s. 17-31.
- The Merriam Webster Dictionary 2014a, "legal." [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/legal> . Hämtdatum: 2014-12-29.
- The Merriam Webster Dictionary 2014b, "legitimate." [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/legitimate> . Hämtdatum: 2014-12-29.
- Mini, Fabio, 2010. "An Analysis of Private Military and Security Companies" i *EUI Working Papers*, vol. 7, s.1-15.
- The New York Times 18 augusti 2010. "Civilians to Take U.S. Lead as Military Leaves Iraq."

- Parsons, Talcott, 1947. "Introduction" s.3-86 i Talcott Parsons (ed.), *Max Weber: The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Oxford University Press.
- Percy, Sarah, 2007a. *Mercenaries: The History of a Norm in International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Percy, Sarah, 2007b. "Mercenaries: Strong Norm, Weak Law" i *International Organization*,
- Peter, Fabienne, 2010. "Political Legitimacy" i *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Tillgänglig: <http://plato.stanford.edu/entries/legitimacy/> [18 december 2014].
- Petersohn, Ulrich, 2014. "Reframing the anti-mercenary norm: Private military and security companies and mercenarism" i *International Journal*, vol. 69, nr. 4, s.475-493.
- Rawls, John, 1996. *En Teori om Rättvisa*. Göteborg: Daidalos AB.
- Singer, Peter, 2001. "Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry and it's Ramifications for International Society" i *International Security*, vol. 26, nr. 3, s.186- 220.
- Thornton, David, 2008. "Blackwater: the role of private security firms in U.S. Foreign Policy" i *Conference Papers - Midwestern Political Science Association 2008 Annual Meeting*, s.1-28.
- Weber, Max, 1947. *Max Weber: The Theory of Social and Economic Organization*. New York: Oxford University Press.